

Шибеник на прогулянці

Жігмонд Моріц

Вулиця захрясла фургонами, підводами, машинами, трамваями й велосипедами. Поміж них металися пішохідці. Поліцай-регулювальник розпачливо вимахував руками, щось гукав. Але в тому гаморі годі щось почути. Якись селяни, тітка та дядько з дванадцятирічним хлопчиною, аж остовпіли, скоро побачили той вавілон. Вони нізащо в світі не стали б важити своїм життям і переходити вулицю.

А панові Шибеникові те байдуже. Насвистуючи безжурно, ступив з хідника на брук і пірнув між коней і машини.

Селяни стояли ні живі ні мертві. Це ж зараз трапиться лихо! Розчавить людину ні за що ні про що. Тітка сплеснула руками і притисла їх до грудей. Впустивши кошика, навіть не зважала на те, що врзнобіч покотилися покупки: нитки, мило, помаранчі й пищалка, яку придбала для хлопчика Пішти. А дядько схопився за голову, мовив:

— Хай йому чорт! — і геть забув, що якийсь злодіяка може залізти йому до кишені. Отих злодюг на вулицях Будапешта аж кишить, наче комарів на березі озера Кутькуруть.

А хлопець вчепився батькові за руку й здригався від кожного брязку. Аж мороз йому поза шкірою пішов.

Та пан Шибеник про все це й гадки не мав. Він весело собі свистів "Ой, немає в мене грошей..." Промигнув перед самісінькою мордою коня та перед колесами велосипеда, сховався у хмарі диму, шаснув попід черевом поліцейського коня, що, хоча й звук до вуличної метушні, стривожено загарцював. Далі пан Шибеник перестрибнув через порожню підводу. Зробив це саме впору, бо ще мить — і його переїхав би кіньми якийсь візник, що дуже квапився. Метнувся через трамвайну колію, мало не зачепившись за мідяний дзвінок на переді вагона.

Навздогін Шибеникові неслася лайка поліцає, візника, кондуктора, велосипедиста, водія та ще цілої купи людей.

Сільська тітка полегшено зітхнула, побачивши, що відчаяка щасливо перебрався на той бік вулиці. Вона тут же схопила сина за чуба й нахвалилася, що вб'є його, коли той спробує наподобляти цього шалапутя, ба навіть коли зійде з хідника. Але хлопчина був далекий від такого подвигу. Вчепився в материну спідницю, почувуючи себе так у найбільшій безпеці. А дядько вийняв з рота люльку, плюнув під ліхтарний стовп, покрутив головою і знов глибокодумно вирік:

— Хай йому чорт!

Пан Шибеник повіявся далі й зник з очей.

Під ворітьми перекупка продає фрукти. Панові Шибенику смакують помаранчі. Але ж він співає "Ой, немає в мене грошей..." і тому, коли перекупка відвертається, бере один з кошика й спокійнісінько кладе собі в кишеню.

І рушає далі.

Повз нього мчить візник. Пан Шибеник побіг з ним наввипередки, гукаючи щосили:

— Зупиніться, зупиніться!

Візник зневажливо зиркнув на хлопця.

— Чого треба?

— Зупиніться, зупиніться, коли кажу вам!

Візник потягнув до себе віжки — і притримав коней.

Пан Шибеник чепурненько бере під козирок.

— Я лише хотів сказати вам "добрий день!" А тепер їдьте собі далі.

Візник розлючено погрожує батогом, кулаком, оглядається за поліцаєм. Ой, і нам'яв би ж він чуба отому шибеникові! А пан Шибеник, всміхаючись, ступає собі далі.

У вікні підвальної квартири Шибеник угледів електричний дзвінок. На мідяній табличці викарбувано: "Просимо натиснути!"

Пан Шибеник зважає на такі заклики і натискує на кнопку. Всередині деренчить дзвінок. Він будить зі сну шановних жінок, що сплять не вночі, а вдень.

А пан Шибеник простує далі.

Завернув до провулка. Тут трійко дітей гралися в гроші. Не знали тої гри до пуття, то сперечались і сварились, аж луна йшла. Пан Шибеник встряває в суперечку і своїм незаперечним авторитетом розв'язує спірне питання. Він теж прилучається до гри й виграє від хлопчаків усі їхні крейцери. Хлопчаки з горя вдалися до кулачного права. Пан Шибеник, наче стародавній римлянин, побіг через незабудовану ділянку. Діти — за ним. Шибеник круто повертається й дає кожному доброго ляпаса.

А відтак поспішає далі.

Обійшов усі завулки. Він знає їх краще, ніж ховрашок свої підземні стежки. Але ніде не трапилося нагоди вчинити щось пам'ятне. Правда, він не дуже й старався, бо зараз просто гуляв. По обіді стане до роботи: спочатку стоятиме біля контори, чекаючи газети, а тоді допізна продаватиме її.

А поки що він вільний. Насвистує й насвистує усім відомі куплети. Він вважає, що нема кращого на світі, як вийти на кін і смішити публіку. Сіклаї — ось його улюбленець, відколи побачив його торік у виставі "Маті Мадар". Заради Сіклаї хлопець повертає зараз до Королівського театру. На щастя, знаменитий співак саме стоїть біля воріт.

Артист нічого не знає про свого палкого прихильника і, замість проспівати йому улюблену пісеньку, заходить до будинку.

Пан Шибеник збиває шапку набакир і замріяно ступає далі.

Відшукує ті місця, з якими пов'язані в нього найдавніші спогади. Зупиняється перед якимись воротами. Тут знайома кожна п'ядь землі, кожна кам'яна плита. Він тут народився, тобто сюди підкинули його колись. Це було так давно, що він навіть не пригадує. Його прихистила стара прибиральниця. Коли малим бешкетував, то не раз приводила його сюди й тицяла носом у каміння, мовляв, кам'яні плити — його батькомати, і, коли не буде шануватися, нехай у них просить їсти.

Проте Шибеник не сердиться ні на стару, що вже давно перебралася на той світ, ні на стерті кам'яні плити, які шановне міське управління так і не збирається замінити на

нові.

Насвистуючи, Шибеник оглядається. Йому здається — це каміння якесь особливе, не таке, як деінде. Дарма! Мабуть, у тому, що казала стара двірничка, таки щось є: це його батьки. Вирішив: коли забагатіє, стане мільйонером, то вибере ці плити й вимостить ними свій найпишніший покій.

Витер набіглу сльозу і, зітхнувши, посунув далі.

Не зважав на те, куди йде і що навкруги, поки не надібав на купу дітей.

Протиснувся між них і побачив, що штовхають і дражнять обіраного хлопчину. Певно, це було бідолашне сиротятко, таке, як і він, та тільки зовсім маленьке, налякане, безпорадне.

З розмов довідався, що воно таки безпритульне. Або само заблукало, або прогнали його ті, в кого досі жило. І зараз воно, заплакане, замурзане, сидить край хідника. І глузують з нього діти, що мають батька, братів і сестер, домівку й харчі.

Пан Шибеник почув, що малюк тільки й знає: "Йошка, Йошка!" Це, видно, його ім'я. Нахилився до хлоп'яти.

— Йошко, ходи додому, — мовив лагідно й узяв малого за руку.

Хлоп'я проказало за ним:

— Додому, додому...

Простягло ручечку й звелось на ніжки з таким довір'ям, ніби зловилося за палець рідної матері.

Веселий дитячий гурт розсунувся, даючи їм дорогу. І пан Шибеник повів малого, примовляючи:

— Додому, Йошко, додому. Ти не бійся, я тебе годуватиму! І спати є де... Ходи, Йошко, ходи. У мене є гроші, не бійся, зараз так смачно пообідаємо, що аж... Ти будеш моїм братиком, Йошко? Гарзд? На, бери...

Він сягнув до кишені і витяг звідти помаранчу. Сів на камінь, посадив біля себе малого Йошку, очистив овоч і клав малому в рот смачні, запашні скибочки.

А той посміхнувся щасливо, показуючи дрібні, як рисинки, зуби, і зовсім не журився майбутнім, а задоволено проказував:

— До-до-му! До-до-му!

— Додому, Йошко, підемо додому! Та ще й купимо хліба та ковбаси. Теплої, вареної ковбаси. Не бійся, Йошко, поласуємо!

Пан Шибеник уже більше не гуляв: ніколи було, бо після роботи виховував Йошку.